

VARGA ISTVÁN

A közösségért dolgozó rendőr

Az elmúlt évtizedben a társadalom részéről egyre több kritika éri a magyar rendőrséget, hogy csak büntet és bírságot, de nem segíti a polgárokat, nem a közösségért dolgozik. A rendészettel és a rendvédelemmel foglalkozók részéről ez már nemcsak kritikaként fogalmazódik meg, hanem egyenesen vádként.

Szétnézve a magyar rendőrségnek azon a területén, amelyen én is már több mint tizenhat éve teljesítek szolgálatot, szomorúan állapítom meg, hogy egyet kell értenem a kritikusokkal. A vádakat megfogalmazó szakemberekhez viszont segítségért fordulnék annak érdekében, hogy adjanak ötleteket, miként kell a rendőrt közelebb hozni a polgárokhoz, miként lehet megfelelni a lakosság rendőrségre vonatkozó igényeinek. Álláspontom szerint az említett távolság mára akkorává vált, hogy a „közelebb hozás” művészetét tudományos alapokra kell helyezni. Szükség van arra, hogy a rendvédelem-tudomány művelői és a társadalommal foglalkozó szakemberek közösen találják meg azt a keskeny mezsgyét, amelyen haladva a rendőr érvényt szerez a jogszabályoknak – akár szankció árán is –, ezzel párhuzamosan azonban mégis emberközeli marad. Egy olyan közegben tevékenykedhet rendőrként, amelyben az állampolgár természetesnek tekintheti, hogy megszólíthatja, segítséget kérhet tőle, vagy éppen informálhatja.

Véleményem szerint egy igazi közösségi rendőrség létrehozásához tudományos alapokon nyugvó munkára van szükség, amelyben részt vesznek a rendvédelem-tudomány művelői, a társadalmat leginkább ismerő szociológusok, az állampolgárok és nem utolsósorban maguk a rendőrök. Ezt az elképzelést támasztja alá, hogy a rendőrség a kilencvenes évek végétől mind a mai napig együttműködési megállapodások százait kötötte annak érdekében, hogy közelebb kerüljön a társadalomhoz és különböző társadalmi szervezetekhez. Ezeket évente, félévente értékeli és felülvizsgálja, amelynek eredményét pontosan dokumentálja, és mindezek ellenére a rendőrség mégis ott tart, hogy nem szolgálja a közösséget, mert nem az állampolgárral került kapcsolatba, hanem annak a szervezetnek a képviselőjével, amellyel gépiesen együtt dolgozott.

Hogyan is tudná szolgálni a közösséget, hiszen nem is a közösség tagjaival tárgyal! Természetesen vannak olyan rendőri alakulatok, amelyeknek nem

kell ápolniuk a társadalmi kapcsolatokat, ilyen például a Készenléti Rendőrség, amelynek az a feladata, hogy a laktanyából kijövet rendet tegyen az utcán; vagy az autópálya-rendőrség, amelynek az autópályán utazó személyeket kell szankcióval rászorítania a szabálykövetésre. Ezek az intézkedések azonban, álláspontom szerint, nem szabad hogy az első intézkedések legyenek. Ott kell lennie a helyi járőrnek vagy a körzeti megbízottnak, aki a Készenléti Rendőrség megérkezése előtt a hely- és személyismeretét kihasználva tárgyal a rendbontókkal (természetesen itt nem politikai tüntetés résztvevőire gondolok, akik valamely oldal „forradalmáriként” tekintenek magukra), és jobb belátásra bírja őket; az ilyen típusú fellépés eredményességére számos példa van. Kellene az állampolgárokat megszólító helyi baleset-megelőzési előadók, akik nem szankcióval fenyegetnek, hanem rávezetnek arra, hogy milyen baleseti veszélyforrást jelent a műszaki hibás gépjármű, az elakadásjelző háromszög hiánya stb.

Az ilyen tárgyalásképes, hivatástudattal szolgáló rendőrökből azonban, véleményem szerint, nagyon kevés van. Őket kell felkutatni, megbecsülni, a számukat növelni. Az ősember is tudta, hogy a paraszat őrizni kell, mert azt könnyebb lángra gyújtani, mint ismét tüzet csiholni.

Azt, hogy hova lett e rendőrök jelentős része (nyugdíjba vonult, külföldre ment), és kik jöttek helyettük, e dolgozat keretében nem részletezem.

Álláspontom szerint a még meglévő igazi közösségi rendőröket a körzeti megbízotti szolgálati ágban kell keresni, bár az igazi kmb-sek száma mostanra nagyon megfogyatkozott. A rendőrségen belül a körzeti megbízottak és a belőlük kinevelődött tisztek – akik jelenleg nyomozóként vagy vezetőként teljesítenek szolgálatot, és őrzik még a „kmb”-s lelkesületet – lesznek képesek arra, hogy a rendőrséget közel hozzák a társadalom tagjaihoz. A rendőrségen a körzeti megbízottak azok a rendőrök – és itt az igazi szívvel-lélekkel a közösségükért dolgozó körzeti megbízottra gondolok –, akik valóban betölthetik a közösségi rendőri szerepet. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a közösségi rendőr kifejezés használatakor nem a tudományos megfogalmazásra gondolok, hanem arra a rendőrré, aki abban közösségben él, amelyért tevékenykedik, a közösség tagjai az ismerősei, a cimborái vagy a barátai.

Természetesen ezzel az álláspontommal nem a körzeti megbízotti szolgálati ágat kívánom magasztalni, mert a kilencvenes évek közepén – amikor felszereltem rendőrnek – teljesen természetes volt, hogy a nyomozó is ápolja a kapcsolatot az illetékességi területén élőkkel, hiszen „belőlük élt”, onnan érkezett az információ. A mai nyomozó azonban 8.00-tól 16.00-ig hivatalnokként ténykedik az irodájában, majd hazamegy, és sok a papír között el-

veszve senki nem mutatta meg neki, hogy ki/kik a bűnöző(k), és ki az, akit érdemes megkeresni, ha segítségre van szüksége. Eszébe sem jut, hogy kimenjen és kérdezzen, mert ezt a nagyon fontos tevékenységet nem tanították meg neki. A járőr ritkán tud megállni beszélgetni az állampolgárral, mivel a munkaideje jelentős részét „küldésben tölti”, amelynek keretében utasításra A pontból B pontba igyekszik intézkedni a szolgálati kocsival. Na és ebből mit is lát az állampolgár? A siető rendőrautót, miközben a benne ülő rendőrt nem tudja megszólítani. A rendőr pedig inkább ne is szólítsa meg, mert akkor biztosan büntet. (Hangsúlyozni szeretném, hogy természetesen vannak még az országban olyan rendőrkapitányságok – és olyan nyomozók, járőrök stb. –, amelyekre, illetve akikre e negatív sablont nem lehet ráhúzni, emellett azonban szeretném felhívni a figyelmet egy olyan rossz tendenciára is, amelynek tényerésével mindenki csak veszíthet.)

De kik is ezek a körzeti megbízottak, hol vannak, és hogyan lettek ők a közösség rendőrei?

A legeredményesebb körzeti megbízottakat, tapasztalataim szerint, a kisebb településeken, községekben találjuk meg. Ott, ahol az emberi kapcsolatok még a mai elidegenedő társadalmunkban is működnek, az emberek beszélgetnek egymással, valóban érdeklő őket, hogy mi van szomszédoddal vagy a korábbi általános iskolai padtárssal. E közösségekben egy ott született vagy oda beilleszkedni képes rendőr, aki az otthonának és nem csak (!) a szolgálati helyének tekint a közösséget (ápolja a kapcsolatait, és újabbakat épít ki), eredményesen tud tevékenykedni. Az előbbieket olvasva nem tűnik olyan bonyolultnak közösségi rendőrnek lenni, ugye? Pedig az! Ne felejtjük el, hogy ezekbe a közösségekbe sokkal nehezebb beilleszkedni, mint egy nagyvárosiba! Aki olyan szerencsés helyzetben van, hogy beleszületett ebbe a miliőbe, annak a beilleszkedéssel nem kell megküzdenie ugyan, de azzal, hogy elfogadják rendőrként – igen. Sokszor éri őket a vád, hogy meghasonultak korábbi (civil) önmagukkal, miközben ők is folyamatosan küzdenek saját (szolgálaton kívül létező) civil értékrendjükkel.

Nagyon fontos az is, hogy a körzeti megbízott ne hivatalnokként tekintsen önmagára, aki 8-tól 16-ig szorgosan végzi a munkáját, várja az ügyfeleket, és a munkája végeztével hazamegy. Az igazi körzeti megbízott 24 órában végzi a munkáját, ez természetesen nem azt jelenti, hogy szabadidő nélkül egész nap egyenruhában, ugrásra készen kell állnia, de azt mindenképpen, hogy ha szükség van rá, a szolgálat ellátására alkalmas állapotban megy, hiszen az, aki hozzá fordul, bajban van, és tőle várja a segítséget. A hivatalnok szemlélet – mint már utaltam rá – manapság sajnos a rendőrség állományának jelen-

tős részére igaz. A rendőröknek azonban nem lenne szabad csak várniuk az ügyfeleket és gépiesen foglalkozniuk velük, hiszen nem a kormányhivatal építési hatóságánál dolgozó szakemberek vagyunk, hanem egészen más típusú szolgálatot látunk el a köz érdekében tevékenykedve. Tény, hogy ezt a gondot nem kizárólag a rendőrség generálta a maga számára, az elmúlt években számos olyan intézkedést láttunk, amelyeknek a céljuk az, hogy összemossák a rendőrséget a közszféra egyéb dolgozóival. Pedig azt az embert, aki a hivatalnokokkal ellentétben feláldozza az éjszakáját, a családjával tölthető ünnepnapjait, a hivatásánál fogva vállalja a veszélyt, nem lenne szabad egyszerű hivatalnokként kezelni!

Az eredményes körzeti megbízottak a leirtakon túl képesek partnerként tárgyalni a településük polgármesterével és az iskolaigazgatóval, érdemben egyeztetni az ifjúságot leginkább fenyegető veszélyforrásokról, felhívni a figyelmet a bűn- és baleset-megelőzési oktatások fontosságára. Az előbbieket fontosságára vonatkozó érvelés akkor igazán meggyőző, ha az előadásokat maguk az érintettek tartják, de mindenki számára világos, hogy nem minden körzeti megbízottnak van előadói vénája. Fontos azonban, hogy fel tudja venni a kapcsolatot például a területén működő vállalkozások tulajdonosaival is, akiknek a figyelmét felhívja a vagyonvédelem fontosságára és meggyőzi őket annak kiemelten kezeléséről. Nem utolsósorban képes a nyomozó hatóság tagjaként eredményesen felderíteni a hozzá tartozó területen történő bűncselekményeket.

E sorokat nem utópiaként fogalmaztam meg, tudom, hogy még napjainkban is vannak ilyen, sokrétű feladatot jól ellátó szakemberek a rendőrségen, én is többet ismerek. Elmondható, hogy azokon a településeken, amelyeken ilyen kvalitású rendőrök szolgálnak, valóban van közösségi rendőr, ezeken a helyeken a rendőrség megítélése is jóval pozitívabb, mint más falvakban, kisvárosokban. A jó körzeti megbízott nem „csodabogár”! Ő is ember, egy rendőr közülünk, aki hajlandó társalogni, kapcsolatot teremteni, van igénye arra, hogy a maga szakterületén maradandót alkosson. Panaszkodó és elégedetlenkedő állampolgárt nyilván ezeken a területeken is találunk, hiszen a körzeti megbízott is olyan rendőr, aki feljelent és szankcionál. Az érintett állampolgár pedig még saját magának is ritkán ismeri el, hogy megszegte a szabályokat, a következményként kapott bírságot pedig indokolatlannak, de minimum eltűzottnak érzi. Álláspontom szerint nem is szabad arra törekedni, hogy a rendőrség mindenkinek, minden körülmények között megfeleljen, mert ez a szemlélet szüli – a már említett – együttműködési megállapodásokat százával kötő, önbizalomhiányos szervezetet. Sokkal fontosabb lenne a közössé-

gért ténykedő rendőrség kialakítása, ehhez elengedhetetlen a „rendőrhivatal” képének megszüntetése. Meggyőződésem, hogy nem új tüzet kell gyújtani, hanem a paraszat kell újraéleszteni, ehhez egyebek között a körzeti megbízotti szolgálati ágon keresztül vezet az út. Az új tűzhöz ugyanis új alapok kialakítására lenne szükség, ehhez most egyrészt nem adtak a feltételek, másrészt vannak olyan, az előbbieken részletezett kiváló alapkövek, amelyek a valódi közösségi rendőrség szikláí lehetnének.

Véleményem szerint meg kell erősíteni ezt a szolgálati ágat, amelynek keretében a megfelelő rendőrökkel kell pótolni (cserélni) a hiányzó láncszemeket, ennek keretében el kell gondolkodni azon, hogy egyes településeken tisztek is lehessenek körzeti megbízottak, hiszen az élet minden területén egyre inkább általános követelmény lesz a főiskolai diploma. E szemlélettel nem zárjuk ki a „túliskolázott” rendőröket a körzeti megbízotti tevékenység ellátásából, ezzel párhuzamosan pozitívan befolyásolhatjuk az utca emberének véleményét a vele közvetlenül kapcsolatba kerülő intelligens rendőrörről. Az előzőekben részletezett cél eléréséhez mindenképpen szükséges több, kis létszámú körzeti megbízotti csoport létrehozása, és azt is fontos lenne elérni, hogy a körzeti megbízott azon a településen éljen, amelyen szolgál.

Mind a tiszthelyettesi, mind a tiszti képzésbe be kell építeni, hogy a tanulók töltsenek gyakorlatot olyan körzeti megbízott mellett, aki mellett megtanulják, hogy ők maguk is a társadalom és azon belül is egy kisebb közösség tagjai, és ők olyan hivatást választottak, amely ezt a közösséget szolgálja. Nem kell hogy ezek a rendőrök a jövőben mind körzeti megbízottként teljesítsék a szolgálatukat, de az biztos, hogy ha például nyomozóként fogják folytatni a pályájukat, nem úgy tekintenek az eléjük kerülő, kerékpárlóparásról szóló büntügyi aktára, mint a szalag mellett álló munkás a munkadarabra. Talán felismerik benne azt az állampolgárt is, akinek ellopták a biciklijét. Ezek az emberek lassan, kitartó munkával és évek alatt fogják átfórnálni a rendőrséget és a rendőrségről alkotott képet. Az értelmezésem szerinti közösségi rendőröket már holnaptól képezhetjük, ez már önmagában nagy előrelépés, a közösségi rendőrség létrejöttéig azonban hosszú és rögös út áll előttünk.